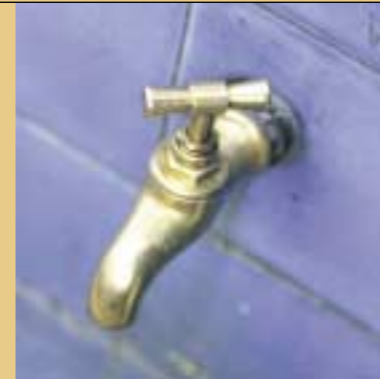

De steen van Porto Santo

Geïsoleerde plekken op aarde herbergen een grotere rijkdom aan grafische uitingen dan de globaliserende wereld van Mc Donald's en Coca-Cola. Het verleden wordt op deze plaatsen niet opgeruimd maar leeft samen met het heden. Standaardisering en Europese wetgeving hebben hun vleugels nog niet uit kunnen slaan, de man die het zebrapad oversteekt, draagt hier gewoon een hoed.

Porto Santo, het kleine nichtje van grote oom Madeira, ligt eenzaam en verlaten in een woestijn van water. Ik kwam er per ongeluk terecht, het Transavia toestel bleef een uur boven Madeira cirkelen omdat het zicht slecht was. Uiteindelijk gaf de pitoot de strijd op. Die avond sliepen alle passagiers in een klein hotel op het naburige Porto Santo. Een halve dag later werd iedereen met busjes terug gebracht naar het vliegveld. Ik besloot te blijven. Dit eiland beviel me wel.

Bescheidenheid en trots

Tijdens het ontbijt was ik door mijn Nederlandse medereizigers gewaarschuwd voor de saaiheid van dit eiland. Met 6000 inwoners en een oppervlak niet veel groter dan Vlieland leek het daar inderdaad op. In de dagen die volgden, raakte ik meer en meer overtuigd van mijn keuze. In een halve dag doorkruiste ik het eiland, liep langs steile berghellingen, over weilanden en dwars door het denbos. s'Avonds liep ik over het verlaten strand en vierde feest bij de pier. Op andere dagen bracht ik mijn tijd door in de plaatselijke bibliotheek. Daar las ik

boeken over de ontdekkingsreizen van Columbus. Hij bracht twee jaar van zijn leven door op Porto Santo, ver verwijderd van het Portugese vasteland. In de plaatselijk stamkroeg Apollo Catorze ving ik flarden op van gesprekken, daar proefde ik de cultuur van bescheidenheid en trots. De dochter van de eigenaar heette Vera. Ze liet me zien hoe de bar er vroeger uit had gezien. Er was niet veel veranderd afgezien van het asfalt dat in die tijd uit keien bestond. De rieten stoelen op de foto waren verdwenen.

De sporen van vroeger kwam ik tijdens mijn wandelingen overal tegen. Een verlaten kruiwagen stond diep weggezonden in het gras. Korven fermenteerden op de akkers waar in betere tijden fruitbomen bloeiden. De geest van Raymond Loewy waarde er rond, ik herkende zijn pen op een verroest olievat.

De man met de hoed

Een echte Portugees ging vroeger de deur niet uit zonder zijn vertrouwde hoed. Op het zebrapad naast Apollo Catorze werd een gleufhoed voorgeschreven, ter

Lees verder op pagina 66

wijl de voetgangers op de Rua Zarco bij voorkeur een boller model dienden te dragen. Ook de minder voorname boerenpet had zijn intrede gedaan, getuige de aanwijzingen op de hoofdweg. Werk in uitvoering diende te gebeuren zonder hoofddekseel en ook op de motor is zoiets ongewoon, hoewel de wind de hoed kan hebben weggeblazen. In de auto gaat de aandacht uit naar de veiligheids gordel, voor alle duidelijkheid uitgevoerd in signaalrood. Niet dat dit voorschrift enig effect had op de Porto Santeos. Het meisje met de paardenstaart rent op Porto Santo harder dan haar oudere broer. Haar staart wappert fier in de wind. Op maandag en woensdag draagt ze een strik en dan is haar broer extra voorzichtig. Net op tijd grijpt hij haar arm vast, de auto's schieten rakelings langs haar heen.

Fietsen te huur

In Villa Baleira woont een man die goed kan schilderen al zegt hij het zelf. De gemeente en plaatselijke middenstand hebben vaak aanspraak gemaakt op zijn capaciteiten. Hij is nu 68 jaar en moet toegeven dat zijn hand niet meer zo vast is als vroeger. Toch heeft hij laatst nog een scooter getekend in dezelfde kleur blauw als de zee. Die kleur vind je nergens anders. Voor de duidelijkheid heeft hij de brommer aan beide zijden geschilderd, je weet maar nooit van welke kant de toeristen aan komen lopen. De fietsen van tegenwoordig zijn niet eenvoudig te schilderen, met al die kabels en extra accessoires. Spaken tekent hij nooit, dat vertroebelt het beeld en het zijn er zo veel.

Langs het strand, links van de haven staan de verweerde onderkomens van de vissers. Het hout is door het zout aangevrotten, de palen zijn half verrot. Vanachter het raam met de ankertraliës tuurt de kapitein naar de rimpelloze zee. Hij vraagt zich af wanneer de lentestorm zal opsteken. Op het dorpsplein schallen die middag de trompetten, een teken dat de post is aangekomen. Grote bruine zakken worden uit de karren geladen. Als de ronde is voltooid drommen de postbodes samen in het restaurant. De ober heeft de lepels zo hard op tafel geslagen dat alle vorken in tweeën zijn gebroken.

Keurige graffiti

Luis Silvestre heeft zijn naam in kleine letters onder aan een verkeersbord geplaatst, in kleine keurige letters als ware het schoolschrift. Hij is de leider van de L.S. Gang en wil voluit aangesproken worden met Luisilvestre. Sandra wordt aanbeden door Miguel die zijn liefde voor haar dieper en dieper in de onderliggende verflaag heeft gekrast. Een wit gezicht op een oude garagedeur kijkt me afwachting aan, een paar straten verderop hadden ze wel geld om een spuitbus te kopen. Het krijtgezicht en de spuitbusglimlach tonen de ware aard van de eilandbewoners, in zichzelf gekeerd, af en toe wat wantrouwend maar altijd goedlachs.

Latijns cultuur

De kerk en het dorpsplein vormen het middelpunt van de Latijnse cultuur. Het centrum is terug te vinden in de roosvensters maar ook op straat. Het pla-

veisel wordt hier niet versierd met rechthoekige patronen. De eentonigheid van de Hollandse vierkante straattegel, dat eeuwige grid dat overal overheen gelegd wordt in het belang van de efficiëntie komt op Porto Santo niet voor. De zon is het stralende middelpunt in het gestolde staal, kruizen en letters waaieren vrolijk uit naar de rand. Zo houdt schoonheid de stinkende onderwereld voor ons verborgen.

De witte steen

Aan het eind van mijn verblijf maak ik een laatste wandeling over het eiland, op weg naar een inham aan de westzijde. De leraar die alles beter weet en elke avond in Apollo Catorze te vinden is, heeft het me ten zeerste aangeraden. De weg vertakt zich meerdere malen en uiteindelijk sta ik stil bij een witte steen. Volgens de kaart moet ik rechtdoor maar de pijl wijst ook naar rechts. Vertwijfeld kijk ik naar de letters. I.M. wat moet dat betekenen? Staat het voor Ilheu Marinhas, de eilanden van de zee of voor Infando Miradouro, prachtig uitkijkpunt? Of is dit een geheimzinnige verwijzing naar Identity Matters? Op dit kleine eiland omringd door niets dan water is dat zeker het geval. De overstekende kinderen en mannen hebben een gezicht dat in het moderne Europa ingeruild is voor geslachtsloze poppetjes zonder hoed en zonder vlecht. De huurfietsen zijn van een vertederende onbeholpenheid, toch is direct duidelijk waar het over gaat. De grafische cultuur op Porto Santo is een bijzondere afspiegeling van de kenmerkende identiteit van haar bewoners.

